

پیل اندر خانه تاریک بود
عرضه را آورده بودندش هُنود
از برای دیدنش مردم بسی
اندر ان ظلمت همی شد هر کسی
دیدنش باچشم چون ممکن نبود
اندر ان تاریکیش کف می بسود
آن یکی را کف بخرطوم او فتاد
گفت همچو ناو دانستش نهاد
آن یکی را دست بر گوشش رسید
آن بر او چون باد بیزن شد پدید
آن یکی را کف چو بر پایش بسود
گفت شکل پیل دیدم چون عمود
آن یکی بر پشت او بنهاد دست
گفت خود این پیل چون تختی بُدست
همچنین هر یک بجزوی چون رسید
فهم ان میگرد هر جا می تنید
از نظرگه گفتشان بُد مختلف
آن یکی دالش لقب داد آن الف
در کف هر کس اگر شمعی بُدی
اختلاف از گفتشان بیرون شدی

مولوی

ملت و دموکراسی

20 شهریور 1385

م. ر. راد

دموکراسی روش و منش (نظم) سیاسی است که رفتار از ادانه افراد و جامعه را به کارآمدترین شکلی به یکدیگر پیوند میدهد. دموکراسی در پیوند ناگسستگی با حاکمیت حقوقی* و همچنین کنترل و محدود کردن قدرت است.

ملت محل مشخص، مخصوص و از پیش مقرر کرده شده دموکراسی میباشد.

جامعه جهانی کماکان در دوران جدید (مدرن) بسر می برد و جهانی شدن صرفاً شرط امکان شکل گیری ملت (دولت - ملت) را برای دگرسانی مدرن جوامع در چارچوب حاکمیت ملی** افزایش داده است. زیرا در دوران جدید با جهانی شدن رو به افزایش مناسبات بین المللی، جامعه جهانی حاکمیت ملی بدون حقوق بشر و صلح طلبی را که دیکتاتوری، ناسیوالیسم و یا نژادپرستی است بر نمی تابد.

ملت خود را از طریق حقوق قانونی برابر شهروندی برای همه افراد مملکت و ناشی شدن دموکراتیک قوای مملکت از شهروندان برپا و مستقر می سازد. ملت (دولت - ملت) به این مفهوم محصول دوران بعد از عصر روشنگری یا دوران مدرن است. نتیجتاً ملت با روشنگری دارای یک همپوندی درونی است. به عبارت دیگر پیش شرط تحول دموکراتیک برای ملت داشتن رابطه درونی متوازن نسبت به روشنگری است. بنابراین در دوران بعد از روشنگری یا دوران جدید (کنونی) یا دوران مدرن این ملت است که در مسیر تحول دموکراتیک قدم میگذارد. ملتی که دارای همپوندی و توازن درونی نسبت به روشنگری باشد از شرط امکان داشتن حاکمیت مدنی و دولت حقوقی*** نیز برخوردار است.

اما روشنگری داشتن آگاهی بر امکان انتخاب بر زمینه اطلاعات است. یعنی آزادی اطلاعات است که شرط امکان داشتن رابطه همدلانه ملت را نسبت به روشنگری فراهم میسازد. زیرا گردش از اد اطلاعات است که پایه انکشاف

فکری را در جامعه فراهم می نماید نه صرف آزادی اندیشیدن. در چنین بستری است که شرط امکان تعالی روشنفکران (بطور غالب) به روشنگران فراهم آمده و این خود شرط امکان وفاق عمومی و اعتماد و همدلی ملت با روشنگری را که پیش شرط تحول دموکراتیک است بوجود میآورد. بعبارت دیگر همسوئی روشنگرانه روشنفکران جامعه هم پیوندی درونی ملت با روشنگری را فراهم می نماید.

در صورتی که همسوئی روشنگرانه در جامعه روشنفکری صورت نگیرد امکان وفاق ملی فراهم نخواهد گشت و در نتیجه شرط امکان اعتماد و پشتیبانی جامعه مدنی (ملت) از فعالین روشنگر برای تحول دموکراتیک فراهم نخواهد گشت. یعنی ملت بیانخواهد خواست. در ضمن تاریخ تحولات دموکراتیک در طی دورهای متفاوت در کشورهای مختلف جهان به روشنی نشان میدهند که بدون مبارزه و کسب حداقلی از آزادی اطلاعات امکان روشنگری فراهم نبوده است.

در دوران بعد از روشنگری یا مدرن زور مداران برای کسب قدرت و قدرتمداران برای حفظ و گسترش قدرت به شیوه های مختلف آزادی گردش اطلاعات را مختل کرده و میکنند و در هر آنجائی که حقوق بشر و صلح طلبی تثبیت نشده باشد و یا به فراموشی سپرده شود به طرق مختلف به استقرار و تثبیت قدرت خود میکوشند. این بدیهیات هر روزه در گوشه و کنار این جهان به اشکال مختلف بروز و نمود می کنند. و هر روز بیش از روز قبل به اهمیت داشتن آزادی اطلاعات برای فراهم آوردن امکان روشنگری و باز هم روشنگری می افزاید.

در اینجا است که رابطه قدرت و مدنیت در جامعه مدرن به تناسب رابطه همدلانه و درونی ملت با روشنگری مربوط میشود. هیچ قدرتمندی داوطلبانه کنترل دموکراتیک را لازم و ضروری نمی بیند. این نهادهای کنترل دموکراتیک هستند که با برخورداری از اعتماد و پشتیبانی جامعه مدنی (ملت) قادر به کنترل و محدود کردن قدرت هستند. تا زمانی که این نهادهای جامعه مدنی (ملت) استوارند، یعنی از اعتماد ملت بهره مندند، یعنی ملت رابطه درونی متوازن نسبت به روشنگری دارد، یعنی شرط امکان انتخاب بر زمینه آزادی اطلاعات فراهم است، امکان کنترل و محدود کردن قدرت از طریق نهادهای دموکراتیک مدنی ملی وجود دارند. چنین جامعه ای و ملتی با تاکید بر این ارزشهای جامعه مدنی بدلیل آزادی گردش اطلاعات شرط امکان انتخاب صحیح را دارا میباشد هر چند که امکان اشتباه کردن هم همیشه وجود دارد. در نتیجه موجودیت ملت یک همه پرسی روزانه است.

بنابراین دوران جدید فقط زمانی برای ملتی دموکراسی به ارمغان می آورد که این ملت رابطه متوازن و همبسته ای با روشنگری برقرار کرده باشد. و این میسر نمیشود مگر زمانی که حداقل شرط امکان روشنگری در جامعه فراهم باشد و این چیزی نیست بجز آنکه گردش آزاد اطلاعات در جامعه امکان پذیر باشد. چراکه صرف اندیشه و اندیشیدن نیست که ملت را با روشنگری همدل و همسو میگرداند بلکه گردش آزاد اطلاعات در جامعه است که اندیشه را، که تحول خواهی و توسعه طلبی را، در ملت می سازد.

* Rechtsstaatlichkeit (D); constitutional legality (E)

** Nationale Souveränität (D); national sovereignty (E)

*** Rechtsstaat (D); constitutional state (E)